ЧЫЛА ЭЛЛАСЭ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

ЙАМДЭ ЛИЙ

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

ГАЗЭТ АК: кидалыклан 2 т. 16 ыр.
пэл ийлан 1 т. 8 ыр.

1938 ий
3
март
№ 12

Марий АССР Исполкомын 9-шэ Сэссийжэ тачэ почылтэш

Марий АССР Исполнитэльный Комитэтын Сэссийжэ 1938 ий 3 мартыштэ, 6 шагат кастэнэ Совэт пӧрт зданьэш, 3-шо этажэш почылтэш.

Ончышаш паша:

1. „Марий АССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн Положэний“ (докладчик Марий АССР Исполком прэдсэдатэльын пашажым шуктышо И. Н. Бусыгин йолташ).

2. 1938 ийлан бӱджэтын контрольный цифржэ нэргэн (докладчик Рэспублик Финансэ Управлэньын вуйлатышыжэ П. Н. Троицкий йолташ).

Сайлымэ положэньым тунэмына

Мэ, Марий Пильамарий пэдучилищыштэ тунэмшэ-шамыч (Косолоп район) РСФСР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньым тунэмына. Школыш то 8 кружокым организоватлымэ, кажнэ тунэмшэ-шамыч заньатийыш куанэн толыт.

Пропагандист Дьаконов сайын умылтара. Заньатий интэрэснын эрта.

Иагодов Гэоргий.

Йубилэй кас вэсэлан эртыш

Йошкар Армий дэн Войэннэ-Тэнгыз Флотын 20 ий тэммэ йубилэжым Коклала пэлэ кыдалаш школышто (Шэрнур район) пэш сайын, вэсэлан эртарышт.

Зал кӧргӧ йоча-шамыч да колхозник-шамыч дэнэ тэмын. Торжэствэннэ засэданьэ почылто. Йошкар Армийын 20 ий жапыштэ кушкын да пэнгыдэм толмыжо нэргэн туныктышо В. Н. Глушков йолташ докладым ыштыш.

Торжэствэннэ засэданьэ дэч вара 7-шэ классыштэ тунэмшэ шамыч „Случай на гремучей речке“ пиэсым модын ончыктышт.

Образцов Йыван.

Куанымэ касым эртарышна

Йошкар Армий да Войэннэ-Тэнгыз Флотын 20 ий тэммэ йубилэй лӱмэш куанымэ касым эртарашлан мэ ончычак йамдылалт шогышна. 22 фэвраль кастэнэ „У йал“ колхоз клубэш шкэнан вий дэнэ концэртым шындышна.

Концэрт дэч ончыч Йошкар Армийын историйжэ нэргэн доклад лийэ.

Хор „Конармейская“, „Партизанская“, „Песня о родине“, „Казачья песня“ муро-шамычым пэш сылнын мурыш. Пионьэр-тунэмшэ-шамыч Йошкар Армий нэргэн почэламутым каласкалышт.

Корнилов Пӧтр.
Сотнур район, Пӧтйал пэлэ кыдалаш школ.

КУАНЭН ЛОНЧЫЛАТ

СССР Вэрховный Совэт Сэссийын матэрийалжым У Торйал пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч куанэн лончылат.

Заньатьэ интэрэснэ да вэсэлан эрта.

Иванов Вэньа.

Пӱтынь Ушэмысэ йал озанлык выставкылан йамдылалтына

Мэ, Кой-сола пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ—пионьэр шамыч шкэнан мастарлыкнам пӱтынь ушэмысэ йал озанлык выставкэш ончыктэн пуаш йамдылалтына.

Кызыт лӱмын посна звэнам организоватлэн улына. Тидэ звэна „У кэчэ“ колхоз дэч ик прэзым шэфыш налын онча. Зоотэхник кӱштымӧ почэш прэзым пукшат, йытырайат. Адак кажнэ арньа вуйэш кунар йэшаралтмыжым висат. Прэзэ пэш таза лийын.

Волков Йыван.
Шэрнур район.

Йуный натуралист кружок организоватлалтэ

Шукэртэ огыл школэшна йуный натуралист кружокым организоватлышна. Тидэ кружок почылтмылан йоча-шамыч пэш куанэныт. Кружокым Камышэва сай вуйлата. Кызыт тӱрлӧ опыт-шамычым, пӱртыс эскэрымашым эртарэна.

Кружок члэн-шамыч игэчэ ваштылтмэ калэндарьым ыштэныт.

Смирнов Йапык.
Иошкар-Ола район, Цибикнур кыдалаш школ.

Иошкар-Ола йоча садыштэ улшо йоча-шамыч кочмо жапыштэ.

Эрнст Тэльман.

Эрнст Тэльманлан—эрыкым!

Гэрманский пролэтариатын вождьшо **Эрнст Тэльман** 1886 ийын 16 апрэльыштэ Гамбург олаш (Гэрманий) шочын. Тудын ачажэ, Йан Тэльман, изиж годсэкак батрак улмаш, а варажым кӱртньӧ корно пашазэ лийын.

Самырык Эрнстлан пэш шуко йӧсым чытэн кушкашыжэ вэрэштын.

14 ийаш Тэльман тӱнгалтыш школым пытара. Вара портыш паша ышташ кайа, тушто упаковщиклан, грузчиклан, матрослан ышта. 16 ийашыжэ годым социал-дэмократичэский парторганизацийыш, а 18 ийаш улмыжо годым кӱртньӧ корно пашазэ-шамычын ушэмышкыжэ пура, вашкэ организатор лийэш.

Тӱньамбалсэ импэриалист сар лишэмэш. Сарын тӱналтыш арньаштыжак Тэльманым мобилизоватлат. Тудо фронтышто импэриалистичэский сар ваштарэш пропагандым ыштэн, рэволюцийым ышташ салтак шамычым ӱжын.

1918 ийыштэ лийшэ нойабрьский рэвольуций дэч вара Тэльман Гамбургысо пашазэ-шамычын кучэдалмашыштым вуйлата. 1920 ийыштэ фашист-шамыч Тэльманын пачэрышкыжэ бомбым кудалтат, Тэльман колымаш дэч случайнэ гына утлэ.

Эрнст Тэльманым, гэрманский коммунистичэский партийын ик эн талэ руководитэльжым, 1921 ийыштэ, Коминтэрнын III конгрэсышкыжэ сайлат. Тудо пэрвой кана рэвольуционный Моском ужэш. 1924 ийыштэ Тэльман гэрманский коммунистичэский партий Цэнтральный Комитэтын Политбӱро члэнжылан сайлалтэш. Тидэ жап гыч 1933 ий мартэ Эрнст Тэльман капиталист элласэ коммунистичэский партий организаций гыч эн кугу организацийын руководитэльжэ.

1933 ий 3 мартыштэ, Гитлэрын властьым налмыж дэч вара, Тэльманым арэстоватлэныт. Фашистский палач-шамыч лӱддымӧ рэвольуционьэрын волгыдо илышыжым пытараш йамдылалтыт.

Эрнст Тэльманым фашистский палач-шамычын вӱран кидышт йымачын утарышаш вэрч гэрманский пролэтариат вэлэ огыл, уло тӱньасэ пашазэ класс кучэдалэш. Тэльманым утарымашкэ шкэ кучэдалмашыжым ик минутлаат ок луштарэ.

ПАПАНИНЭЦ-ШАМЫЧЫН ИЛЫШЫШТ ГЫЧ

И. Д. Папанин

П. П. Ширшов

Э. Т. Крэнкэль

Е. К. Фэдоров

Иван Дмитриэвич Папанин

Иван Дмитриэвич Папанин 14 ийаш улмыжо годымак нэлэ пашам ышташ тӱҥалын. Тудо изижэ годым компасный мастэрскойыштo, варажым фабрикыштэ токарный станок воктэн пашам ыштэн. Паша пэшак нэлэ улмаш, кэчэш 12—14 час ышташ логалын. 1915 ийыштэ Иван Папанин призыватлалтын. Тудым флотыш налыныт. Кугыжан казармыштэ тудым чот орландарэныт. Иатыр йӧсым чытышэ самырык матрос граждан сарыштэ интэрвэнт кашак ваштарэш крэдалэш. Тудо Кэлэдинын да Дэникинын бандыштым шалатышаш вэрч крэдалын, йошкар морьак-шамычым вуйлатэн, корниловэц-шамыч дэч Питэрым аралэн. Иван Папанин Врангэльын тылышкыжэ партизан отрӓд-шамычым чумырэн да тушман ӱмбак наступатлэн. Бойэвой заслугыжлан тудым правитэльствэ „Красная Знамя“ ордэн да шӧртньӧ шагат дэнэ наградитлэн.

Варажым Иван Дмитриэвич Всэроссийский Чрэзвычайнэ Комиссий органлаштэ пашам ыштэн, бандитизм дэн контррэвольуций ваштарэш крэдалын.

Иван Дмитриэвич 1931 ийыштэ польарник лийын.

Иван Дмитриэвич пэш вэсэла, йэҥ вэрч тыршышэ да трэбоватэльный. Садланак тудым зимовщик-шамыч чыланат йӧратат, пагалат. Иван Дмитриэвич кэч могай пашашкат кэлгын пураш да сэрйозно ышташ тунэмын. Тудо Сэвэрыштэ паша ыштышашлан астрономийым, радиотэхникымат, штурман пашамат, дажэ кочкыш шолташат сайын тунэмын. 1936 ийыштэ тудо эн сэвэрэш—Рудольф островэш радиостанцийым ышташ кайшэ экспэдицын начальникшэ лийын.

Но Папанин кугырак паша нэргэн шонэн. Мэмнан эл тудын шонымыжым шуктыш. Вэт мэмнан элын ыштэн кэртдымэ нимат укэ. Папанин йолташ Сэвэрный польусэш шичшэ зимовкын начальникшэ лийэш!

Мэмнан правитэльствэ тудын гэроичэский пашажым аклэн: Иван Дмитриэвич Совэт Ушэм гэрой лӱмым налын.

Пэтр Пэтрович Ширшов

Мӱндыр путэшэствий нэргэн Пэтр Пэтрович йочажэ годымак шонаш тӱҥалын. 1926 ийыштэ тудо биологичэский факультэтым пытарэн да Одэссысэ ботаничэский садыштэ пашам ышташ тӱҥалын. Но Ширшовым Сэвэр шупшын. 1930 ийыштэ тудо научный экспэдиций дэнэ Кольский полуостровыш кайэ. Тулэч вара Ширшов чыла гайак кугу совэтский арктичэский экспэдицийлаштэ участвовatлэн.

Тудо „Чэльускин“ пароходышто участвоватлымыж дэч вара шкэнжым пэнгыдэ совэтский польарниклан шотлыктэн. „Чэльускин“ пароходышто участвоватлымыжлан (тудо тушто гидробиолог лийын). Ширшов йолташ „Красная Звезда“ ордэн дэнэ наградитлалтэ.

Сэвэрный польусыш кайшашлан П. П. Ширшов у спэциальносытлан—врачлан тунэмын. Вэт ий ӱмбалнэ врачат кӱлэш лийэш. Адак тудо астрономийым тунэмын.

Сэвэрный польусысо экспэдицийыштэ участвоватлымыжлан П. П. Ширшов йолташым правитэльствэ Лэнин ордэн дэнэ наградитлэн.

Эрнст Тэодорович Крэнкэль

Эрнст Крэнкэль лу арктичэский походышто лийын. Нунын кокла гыч кандашымшэ поход—„Чэльускин“ дэнэ, лумышо поход —„Сэвэрный польус“ станцийыштэ.

1924 ийыштэ, 20 ийаш Крэнкэль пэрвой кана арктикыш—Новая Земля островыш кайэн. Вич ий эртымэкэ тудо Франц-Иосиф Мландын Тихайа лӱман бухтышто зимовкым ыштэн. Тыжэчын, эн сэвэрный радиостанций гычын, тудо 1930 ийын 12 йанварьыштэ амэриканский экспэдиций дэнэ радиосвӓзым кучаш тӱҥалын. Амэриканский экспэдицийын начальникшэ адмирал Бэрда шкэ зимовщикшэ-шамыч дэнэ Иужный польусышто, Крэнкэльлан противоположный точкышто лийын. Чэлускинэц-шамыч лагэрыштэ ыштымэ пашажэ дэнэ Крэнкэль уло элын палымэ да йӧратымэ лийын.

Сэвэрный польусыш колташлан кандидат-шамычым ойрымо годым ныл йэҥ кокла гыч иктыжэ—Э. Т. Крэнкэль лийын.

Ийын коштшо ийыштэ гэроичэский пашам ыштымыжлан Крэнкэль кумышо ордэн дэнэ наградитлалтын: тудлан Лэнин ордэным пумо. Ончычшо тудым Трудовой „Красное Знамя да „Красная Звезда“ ордэншамыч дэнэ наградитлэныт ыльэ.

Йэвгэний Константинович Фэдоров

Магнитолог Йэвгэний Константинович Фэдоров — эн рвэзэ папанинэц. Горький олаштэ тунэммыж годымак тудо астрономийым, физикым, матэматикым йӧраташ тӱҥалын. 1932 ийыштэ 22 ийаш Фэдоров Лэнинградский унивэрситэтын физико-матэматичэский факультэтшым тунэм пытарэн да зэмной магнэтизм спэциальностьым налын. Арктикыштэ, Рудольф островысо зимовкышто тудо польарный станций начальник Иван Дмитриэвич Папанин дэнэ палымым ыштэныт. Папанин шкэ самырык йолташыжым комсомолыш пуртэн, партийыш пурашыжэ рэкомэндацийым пуэн. Папанин йоҥгылыш лийын огыл: самырык талантливый учоный шкэнжын храбростьшым, йӧсым чытэн кэртшашлыкшым, сай йолташ, прэданный комсомолэц улмыжым Йэвгэний Фэдоров раш ончыктэн.

Тӱтан годым, пичкэмыш польарный йӱдым „Сэвэрный польусын“ магнитологшо да астрономжо кажнэ кэчын, йатыр кана наблюдэнийым ыштэн.

Зимовкын кокымшо тылзэ тӱҥалтышыштэ чыла папанинэц-шамыч дэнэ пырльа Е. К. Фэдоров кугу наградым—Лэнин ордэным налын.

Папанинэц-шамычым ващлийаш йамдылалтмаш

СССР наук Академий папанинэц-шамычым ващлийаш вийан йамдылалтэш. И. Д. Папанинын, П. П. Ширшовын, Э. Т. Крэнкэльын, да Е. К. Фэдоровын Москош пӧртылмэкышт тудо часыштак Академий торжэствэннэ засэданым организоватла. Тушто „Сэвэрный польусышто“ лийшэ-шамыч ийын коштшо ийыштэ 274 кэчаш научно паша рээультатышт нэргэн докладым ыштат.

Папанинэц-шамычын Арктикысэ пашашт нэргэн СССР Наук Академий лӱмын книгам луктэш.

Нунын илышыштым тунэмына

Папанинэц-шамыч Сэвэрный польусышто 274 кэчэ илэныт. Нуно тидэ жапыштэ кугу научный пашам ыштэныт. Шкэ пашашт дэнэ нуно Совэт наукым вэлэ огыл, уло тӱньан наукшым пойаным ыштэныт.

Кызыт мэ нунын кушто улмыштым эрэ эскэрэна, нунын илышыштым, биографийыштым тунэм шогэна.

Иванов Миша.

Пэнтубай район, Лужбэльак пэлэ кыдалаш школ.

Гэрой-шамычым йӧратэна

Кодшо ийыштэ Папанин, Крэнкэль, Ширшов, Фэдоров йолташ-шамыч „Сэвэрный польус“ станцийым организатлышт. Нуно тидэ станцийыштэ 274 кэчым илэныт. Тидэ жапыштэ нэлэ условийыштак научный пашам ыштэныт.

„Сэвэрный польус“ станций гыч радист Крэнкэль коч кунамат „чыла порьадкыштэ“ манын увэртарэн. Мый нинэ увэр-шамычым кулэн колыштынам.

Мэ, пионьэр-шамыч, шкэнан гэрой-шамычым йӧратэна. Тачэ нунылан пионьэр саламым колтэна.

Суворов Миша.

Цибикнур кыдалаш школ, 6-шо класс.

ГРАНИЦЭ ВЭС ВЭЛНЭ

Испанийыштэ

Пытартыш жапыштэ мӓтэжник - шамыч Тэруэль олам ишаш тӱҥалыныт. Нуно тидэ фронтыш шкэныштын эн вийан частьыштым колтэныт. Гэрманий дэн Италий тушко йатыр самольотым, танкым да артиллэрийым колтэныт. Рэспубликанэц-шамыч шучко бойышто фашист-шамычлан кугу поражэнийым ыштэныт. Кызыт война шотышто Тэруэль кугу значэньан огыл. Садлан рэспубликан Испанийын правитэльствыжэ ола гыч шкэ войскажым налаш рэшитлэн.

Мадрид дэч мӱндырнӧ огыл, рӱдӧ фронтышто рэспубликан артиллэрий мӓтэжник-шамычын позицийыштым лӱйкалэн. Фашист-шамыч атакыш, марокканский часть-шамычым колтэныт, но рэспубликанэц-шамыч нунын ӱмбак гранатым кышкэныт. Марокканэц-шамыч куржыныт. Варажым рэспубликанэц-шамыч мӓтэжник шамыч ӱмбак атакым ыштэныт, шуко военный снарьажэний улшан мӓтэжник-шамычын ончыл линийыштым налыныт.

Китайыштэ

Кодшо кэчылаштэ йапон авиаций активностьым кугун нӧлталын. Иапон самольот-шамыч йатыр кана Кантон олам да моло пункт-шамычым бомбардироватлэныт. Тид дэч вара китай самольот - шамыч Формоза да Сибэо островысо аэродром ӱмбак чоҥэштэныт.

21 фэвральыштэ китай самольот-шамыч Ханчжоусо аэродромым бомбардироватлэныт, 8 самольотым шалатымэ. Чыла китай самольот-шамыч шкэ базышкышт сайын пӧртылыныт.

Фашистский авиаций кызытат испан ола-шамычым бомбардироватла.

Сӱратыштэ: Санитар развалинэ ора гыч фашист нальотын жэртвыжым—изи азам лукмаш.

Фото Сойузфотон.

ЧЭВЭРЫН, ПАПАНИНСКИЙ ЛАГЭРЬ!

„Т а й м ы р“ лэдоколын бортшо, 19 фэвраль. Йошкар флагым нумалшэ колонно лагэр дэкэ писын лишэмын. Тидэ жапыштэ „Сэвэрный польус“ станций дэч „Таймыр“ лэдокол вашэш, знамьам да Сталинын портрэтшым нумалын, мэмнан чэтвьорко ошкылын.

Вашлиймаш пэш шокшо да пэш куанымашан лийэ. Ондалмашлан, шупшалмашлан нимогай мучашат лийын огыл. Куанэн кычкырымаш, саламлымаш кажныжым авалтэн.

— Таза лийза, родной иза-шольо-шамыч! — манын Иван Дмитриэвич каласыш. Тудын йўкшо чытыралтэ.

—Смирно!—командэ пуалтэ, ик минутлан чыланат шып лийыч. Вара Остальцэв йолташ папанинэц-шамычлан рапортым пуыш:

—Вэрховный Совэт дэпутат йолташ-шамыч, правитэльствын кўштымыж почэш „Таймыр“ дэн „Мурман“ корабль шамыч тэмдан распорьажэньыш толын улыт. Приказаным вучэна.

Тид дэч вара ий ўмбаланак митинг эртаралтэ.

Чыла йэн-шамычын пэш шокшын саламлымэ Папанин йолташ лум ора ўмбак кўзэн шогальэ да тул гай мутым ойлыш:

—Мэ, совэт гражданин-ш а м ы ч ы н чэтвьоркыжо, тэмдам, корабль-шамычын славный экипажшым саламлэна. Тэ шкэндан пэнгыдэ, настойчивый улмыда дэнэ совэт йэнын молан способный улмыжым уло тўньалан эша икана ончыктышда.

Индэш тылзэ мэ тыштэ пашам ыштышна, партий дэн правитэльствын, родной, вэликий Сталинын заданийжым шуктышаш вэрч кучэдалын улына. Мэ шкэнан пашанам ласкан да кугу ўшанымаш дэнэ ыштэн улына, мэ шкэнан пашанам мландэ шарын эн кўкшакаж гыч тўҥалына. Тидэ кўкшакаш курым дэнэ айдэмэ шуаш тыршэн, но пэрвой совэт граждании - шамыч гына тышкэ шинчын кэртыныт.

Ындэ шкаланэт йодышым пуэт: Совэт йэҥ иктаж кужан йомын кэртэш мо? Мэмнан элын йэҥ вэрч тыршымашыжэ ончыктыш: укэ, йомын ок кэрт! Кумнам жап шуэш гын, мэмнам налаш толыт, манын мэ ўшанэн улына, вот тэвэ тэ толын улыда.

Сталин, родной, вэликий вождь лўмэш „Ура„!

Саламлэн кычкырымаш кумдан шэргылтэш. Мэ наганым вуй ўмбакэ нӧлталын нылытынат иканаштэ лўйышна.

Экспэдиций лўм дэнэ Папанинлан Остальцэв йолташ вашмутым пуыш.

Ий ўмбалнэ пытартыш минут. Тачэ Кугу Мландым кодымылан лач 274 кэчэ. Папанин лум дэнэ оптымо вышкыш кўзыш да йошкар флагым шогалтыш. Мэ, „Сэвэрный польус“ станцийыштэ илышэ-шамыч, тидэ жапыштэ поснак куанымашым шижынна. Ындэ, „Сэвэрный польус“ станций ок лий. Мэ кугу научный пашам ыштымынам, мэмнан элын пумо заданийжым шуктымынам шарнэна, ындэ вашкэ Кугу Мландыш тошкалына. Тидым шарнэн мланна шокшын тучэш, шўм йывырта.

Морьак-шамыч лагэр гыч корабльыш шыман гына польарный станцийын погыжым нумалыт.

16 час. Крэнкэль пытартыш радиограммым пэрэдаватлаш тўҥальэ. Тудо „Сэвэрный польус“ станцийын пашам шуктымыжо нэргэн правитэльствылан да Сталин йолташлан рапортым пуыш. Тидэ дэч вара эфирыш пытартыш радиограммым пэрэдатлыш:

„Чылалан, чылалан, чылалан!

Шкэ пашам пытарэм.

КРЭНКЭЛЬ.“

Ындэ „Сэвэрный польус“ станций укэ. Лэдокол-шамыч дэкэ кайаш кўлэш. Но вэт эша ик ӧрмаш: папанинэц - шамыч кокла гыч кӧлан могай лэдоколыш шинчаш. Ий ўмбалнэ шэрэвам ыштат. Шэрэвам ыштымын рэзультатшэ тыгай: Папанин дэн Крэнкэльлан „Мурман“ лэдоколыш кайаш шэрэва логалын, а мланэм да Фэдоровлан—„Таймыр“ лэдоколыш.

17 часат 30 минутышто мэмнан станцийын чыла погыжат „Таймыр“ лэдоколыш оптымо. Мэ Фэдоров дэнэ „Таймырыш“ вончышна, Папанин дэн Крэнкэльым „Мурманыштэ“ куанэн вашлийыч.

„Сэвэрный польус“ станцийым налаш толшо экспэдицийын участникшэ-шамычын мэмнан кузэ шокшын, куанэн вашлиймыштым каласэн мошташат ок лий. Шокшо ванна, йандар бэльйо, свэжа вургэм! Кызыт мэ шокшо ванныштэ улына, лэдокол - шамыч мӧнгэш пӧртылыт.

Ындэ „Сэвэрный польус“ станцийыштэ улшо флагат ок кой. Чэвэрын, папанинский лагэрь!

Пэтр ШИРШОВ.

„Колхозные ребята“ гыч кэлыштарэн кусарымэ.

СССР Вэрховный Совэт дэпутат—Совэт Ушэм Гэрой И. Д. Папанинын мӧнгыштыжӧ.

Сўрэтыштэ: И. Д. Папанинын ватыжэ—Галина Кирилловна (пурлаштэ) Папанин-шамычын воспитанница Клэра дэнэ Иван Дмитрийэвичын кунар кэчэ гыч мӧнгышкыжӧ толын шушашыжым шотлат. **Фото Л. Доранскийын (Союзфото).**

ЙОШКАР АРМИЙ ДЭН ВОЙЭННЭ-ТЭҤЫЗ ФЛОТЫН КОМАНДИРЖЭ, ПОЛИТРАБОТНИКШЭ ДА БОЙЭЦШЭ-ШАМЫЧЫМ НАГРАДИТЛЫМАШ

Пашазэ-Крэсаньык Йошкар Армий дэн Войэннэ-Тэҥыз флотын 20-шо идалыкшэ тэммэ дэнэ СССР Вэрховный Совэтын Прэзидиумжо Пашазэ-Крэсаньык Йошкар Армийын командиржэ, политработникшэ, начальникшэ дэн Йошкар армэйэцшэ-шамычым наградитлаш пунчалын. Мэ ўлнӧ Лэнин ордэн дэнэ наградитлымэ-шамычын фамильыштым да Совэт Ушэмын моло ордэнышт дэнэ кунар йэҥым наградитлымым ончыктэна. Нуно Совэт властьын тушманжэ-шамыч вашталэш чот крэдалмылан да Йошкар Армий часть-шамычым бойэвой, политичэский, тэхничэский йамдылымэ шотышто кугу сэҥымашым ыштымылан наградитлалтыныт.

Лэнин ордэн дэнэ наградитлалтыныт: Совэт Ушэм маршал **К. Е. Ворошилов**, 1-шэ ранг командарм **И. Ф. Фэдько**, 2-шо ранг армэйский комиссар **Л. З. Мэхлис**, 2-шо ранг армэйский комиссар **Е. А. Щадэнко**, Совэт Ушэм маршал **В. К. Бльухэр** да эша Пашазэ-Крэсаньык Йошкар Армийын 20 командиржэ дэн начальникшэ-шамыч.

„Красная знамя“ ордэн дэнэ 369 йолташ-шамычым, **„Красная звезда“** ордэн дэнэ 298 да **„Знак почета“** ордэн дэнэ 365 йолташ-шамычым наградитлымэ.

СССР Вэрховный Совэт Прэзидиумын указшэ дэнэ тыгак Войэннэ-Тэҥыз Флотын командиржэ, политработникшэ да младший командиржэ-шамычым, чылажэ 178 йэҥым наградитлымэ. Нунын кокла гыч наградитлалтыныт: Лэнин ордэн дэнэ 7 йэҥ, **„Красная знамя“** ордэн дэнэ 14 йэҥ, **„Красная звезда“** ордэн дэнэ 109 йэҥ, **„Трудовое Красное знамя“** ордэн дэнэ 5 йэҥ, **„Знак почета“** ордэн дэнэ 38 йэҥ.

Чыла нинэ йолташ-шамыч Совэт властьын тушманжэ вашталэш вийан крэдалмылан да Войэннэ-Тэҥыз Флотын корабльжэ, частьшэ да подраздэлэнийжэ-шамычым бойэвой, политичэский, тэхничэский йамдылымэ шотышто кугу сэҥымашым ыштымылан наградитлалтыныт.

ЙЭЧЭ СОРЭВНОВАНЬЭ

Мэмнан школышто лыжник-шамыч йатырак улыт. Нуно шкэ коклаштышт кӧ эн талэ лыжник улмым палашлан 18 фэвральыштэ сорэвнованьым эртарышт. Сорэвнованьыштэ 5 километрыш каймаштэ пэрвой вэрым Плотников Микалэ налын. Тудо 27 минутат 36 сэкунд жап коштын. 3 километрыш каймаштэ пэрвой вэрым Орлов Гриша налын, 15 минутат 50 сэкундышто коштын. 2 километрым коштмаштэ пэрвой вэр Короткова Настасийлан логальэ. Настья 14 минутат 28 сэкундышто тольо. Кокымшо вэржэ Ташкова Анналан логалын. А н а Настасий дэч 22 сэкундлан гына вараш кодын.

Алэксандров Ильа.

Йошкар-Ола район, Ярбан пэлэ кыдалаш школ.

Чаплэ модэльым ышташ тўҥалына

Тэний мартэн мэмнан школышто авиамодэлизм кружок укэ ыльэ. Садланак ик тунэмшат модэльым ыштэн огыл. Шукыжо мо тугай модэльымат шинчэн огытыл. А тэний школэшна авиамодэлизм кружокым организоватлышна. Кружок вуйлатышылан Пэтухов П. С. шогалтышна.

Шукэртэ огыл пэрвой заньатий эртыш. Туштo модэльын кузэ ыштaлтмыжэ да тудын молан кўлэшмыжэ нэргэн кутырышна. Иоча-шамыч пэш куанэныт. Чаплэ модэльым мэат ышташ тўҥалына манын.

Фролов А,

Пэктубай район, Чиркэ пэлэ кыдалаш школ.

Тидэ сўрэтым „Пионерская правда“ газэт гыч налмэ. Художник Л. Смэховын папанинэц-шамычлан ыштымэ дружэский шаржшэ.

Родиналан измэнник-шамычын „право-троцкистский блокшо“

Тэнгэчэ СССР Вэрховный Судын Войэнный Коллэгийжэ Москош, виш судэбнэ засэданьэш „право-троцкистский блок“ лўман контррэвольуционный группын главарьыштым судитлаш тўҥальэ.

Шпион, врэдитэльствэ, дивэрсионный да тэррористичэский пашам ыштымылан титаклалтыт: Н. И. Бухарин, А. И. Рыков, Г. Г. Йагода, Н. Н. Крэстинский, Х. Г. Раковский, А. П. Розэнгольц, В. И. Иванов, М. А. Чэрнов, Г. Ф. Гринько, И. А. Зэлэнский, С. А. Бэссонов, А. Икрамов, Файзула Ходжайэв, В. Ф. Шарангович, П. Т. Зубарьэв, П. П. Буланов, Л. Г. Лэвин, Д. Д. Плэтньов, И. Н. Казаков, В. А. Максимов, П. П. Крьучков.

СССР НКВД-ын чаплэ органжэ-шамыч слэдствий дэнэ палэн налыныт: тидэ группо мланна тушман элласэ развэдкэ-шамычын заданьышт почэш организатлалтын. Группо шкэ ончыланжэ тыгай цэльым шындэн: фашистский государствэ-шамычлан пайдам кондышашлан дивэрсийым, шпионажым, врэдительствым, тэррорым ышташ; СССР-ын войэнный куатшым кўрлаш; СССР-ыштэ капитализмым пӧртылташ; Украиным, Бэлоруссийым, Срэднэ-Азиатский рэспублик-шамычым, Грузийым, Армэнийым, Азэрбайджаным, Дальний Востокышто Приморйэм СССР дэч пўчкын налын фашистский государствэ-шамычлан ужалаш.

„Право-троцкистский блок“ шкэ радамышкыжэ троцкист, пурла, зиновйэвэц, мэньшэвик, эсэр да буржуазный националист-шамычын подпольный антисовэтский группыштым ушэн.

Тидэ контррэвольуционный группын главарьжэ-шамыч шкэ антисовэтский пашаштым Троцкийын, Бухаринын, Рыковын заданьышт почэш ыштэныт.

„Право-троцкистский блокын“ участникшэ-шамычын врач Л. Г. Лэвинын, И. Н. Казаковын, А. И. Виноградовын да профэссор Д. Д. Плэтньовын полшымышт дэнак В. В. Куйбышэвым, В. Р. Мэньжинскийым да А. М. Горькийым злодэйски колымашкэ шуктэныт. Троцкистско-зиновьйэвский цэнтрын С. М. Кировым злодэйски пуштмашыжат „право-троцкистский-блокын“ пунчалжэ почэш ышталтын.

Октьабрьский рэвольуций дэч вара, совэт властьын пэрвой ийлаштыжэ Троцкий, Бухарин да моло заговорщик-шамыч совэт властьым сўмырал шуаш, В. И. Лэниным, И. В. Сталиным да Я. М. Свэрдловым арэстоватлаш да пушташ шонэныт. Нинэ шакшэ-шамыч умбакыжат шкэ цэльыштым шукташак тӧчэныт. Нуно социалистичэский индустрий дэн социалистичэский йал озанлыкым пытараш да капиталистичэский озанлыкым пӧртылташ цэльым шындэныт.

Калыкын эн осал тушманыштым разоблачитлымэ. Суд тэҥгылыштэ шинчышэ-шамычлан эн пэҥгыдэ наказаньым пуаш!—совэт калыкын трэбованьыжэ тыгай.

Шэрнур кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч (шола гыч пурлашкэ): Н. Павлов, Л. Богданоь, Ц. Галкин да Г. Куклин „ЮВС“ значоклан нормым пуат.

Кылмэн тўҥшӧ тарванылашат тўҥальэ

Мый чодраштэ йэчэ дэнэ тэлэ пўртўсым, ош мэраҥгын кудал эртымыжым, шиштын пушэнгэ кӧргӧ гыч нэржэ дэнэ шукшым луктын кочмыжым, да ур кузэ пушэнгэ вуйышто тӧрштылмым ончэн кошташ моткочак йӧратэм. Молгунамсэ сэмынак шукэртэ огыл мый чодраш кайышым. Йатыр коштмэнгэ ик куэ воктэкэ мийэн шогальым. Изиш шогышымат, куэм ончальым. Шинчамлан лывэ пэрныш. Лывыжэ чылт кылмэн тўҥшӧ ыльэ. Тудым сайын аралэн мӧнгӧ кондышымат, кагаз ўмбак пыштышым. Эн пэрвойжо тудо эркын лэвыш, варажым тарванылашат тўҥальэ. Изиш жап эртымэкэ садэ лывэм чоҥэштылашат тўҥальэ. Вара зоологий дэнэ тунэммэ гыч ушышкэм пурыш: тидэ лывэ „зимний спячкыш“ возын улмаш.

Загайнов Миклай.

Роҥго район, Руйа-Сола пэлэ кыдалаш школ.

Шарадэ

Лач шым букван шарадэм
Кӧ гын тудо вот ойлэм:
Тудо мэмнан учоныйна
Тудым тэат шинчэда.
Ныл йўк палэм палашлан
Шошым пакчаш тый лэктал.
Тудо йэҥым палашлан
Кум буквам тый йэшарал.

Фэдотов Йыван.

Задачэ

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25

Тидэ клэткыштэ улшо цифыр-шамычым вашталтэн шындымэк торэшат, кутыньэкат кудло визытан числа лэкшэ.

Тидэ задачым Йошкар-Ола район, Цибикнур кыдалаш школышто тунэмшэ Йашманов Йыван колтэн.

Кузэ шындылаш

А	А	А
А	Й	М
В	Л	Й

Тэ, йолташ-шамыч, нинэ буква-шамычым кўлэш вэрыш шындылза. Вара кўшыч ўлыкӧ да шола гыч пурлашкэ лудын кайза. Могай мут-шамыч лэктыт?

Спичкин Арпик.

Йошкар-Ола район, Арбан йал совэт, „Борэц“ колхоз.

ТУШТО

Шийым ўдэм, шӧртньӧ пэлэдэш, муно лийэш. Мо тидэ, палыза! (Тошто Торйал кыдалаш школышто тунэмшэ Пэтухов Ильан туштыжо).

„ЙАМДЭ ЛИЙ“ ГАЗЭТЫШ КУЗЭ ВОЗАШ?

„Йамдэ лий“ газэтын дэткор армийжэ изиак манаш ок лий, 370 дэткор-шамыч кўрылтдэ возэн шогат. Ик кэчылан кыдал шот дэнэ рэдакцийыш 200 сэрыш толэш.

Шуко дэткор-шамыч (Гэрасимов Саньу, Фэдоров Арсэний, Литвин Йыван, Загайнов Вачий, Сэргэйэв Саньу, Фролов Саньу, Исакова Палагий, Соловьйова Качырий, Пальцэва Вэра, Поликарпова Иэлэна, Загайнов Миклай, Орэхов Йогор, Смолэнцэва Качырий, молат) „Йамдэ лий“ газэтыштэ активнэ участвоватлат. Нуно газэтым кўрылтдэ лудыт; пионьэр илышым, школ илышым сайын шинчат. Сандэнак нуно газэтлан сай качэстван матэриалым сэрэн шогат.

Но шуко дэткор-шамыч тыгай огытыл. Иужо дэткоржо „айда лийжэ“ манын сэрэн колта. Сандэнак 200 сэрыш гыч 150-160 сэрышыжэ газэтыш пурташ ок кэлшэ. Вара молан ок кэлшэ? Тэвэ тидэ йодышлан мэ тачэ вашмутым сэрэна.

Иужо дэткор шамыч рэдакцийыш колтышаш сэрышэшышт фамильыштым, лўмыштым, адрэсыштым огыт сэрэ. Сандэнак нунын сэрышышт газэтыш пурташат, тэргаш колташат ок йӧрӧ.

Иужо пэш куштылго йӧным муэш: газэтыштэ мо нэргэн возымым ужэшат, тудын нэргэн воза, йа газэт гычак возэн налэш да колта. Тэвэ мэ ломыжым погымо нэргэн, кайыкым пукшымо нэргэн, каныш жапым вэсэлан эртарымэ нэргэн пэчатлышна. Варажым нинэ йодыш-шамыч нэргэн сэрыш кажнэ кэчын шўдӧ дэнэ пураш тўҥальэ. Дэткор йолташ-шамыч, шоналтыза: ик йодыш нэргэнак шуко сэрышым пэчэтлаш кўлэшыжэ уло мо? Укэ. Сандэнэ у паша нэргэн, газэтэш ты мартэ ончыкталтдымэ паша нэргэн возаш кўлэш.

Изи факт нэргэн, общий мут дэнэ, конкрэтный факт дэч посна сэрэн колтышо дэткор-шамычат шагалынак огытыл. Иужо дэткоржо пэрэмэн годым йоча-шамычын шўкэдылмыштым, толашымыштым ужэшат „Иамдэ лий“ рэдакцийыш увэртараш вашка, а тыгай нэргэн пырдыж газэтыш ок возо. Кружок-шамычын пашашт нэргэнат ўмбачын гына, общий мут дэнэ, факт дэч посна сэрэн колтат. Тыгай сэрыш-шамычат нимогай пайдам пуэн огыт кэрт.

„Иамдэ лий“ рэдакцийыш шуко задачэ, шарадэ, тушто пура. Но нунын кокла гыч кугу ужашыжым 6-шо дэнэ 7-шэ класслаштэ тунэмшэ-шамыч вэлэ огыл, 1-шэ, 2-шо класслаштэ тунэмшэ-шамычат палат. Нэлырак задачым, сложныйрак туштым сэрыман. А тыгайым сэрашлан, эн пэрвойак, шкалан чот шонаш кўлэш.

Адак шойакым возкалышэ дэткор-шамычат улыт. Тэвэ шукэртэ огыл Чэрэмушкин Саньу „Мэ карусэльым ыштышна“ вуймутан сэрышым колтэн ыльэ. Мэ тудым пэчатлышна. А варажым палэ лийэ: Вэликополь пэлэ кыдалаш школышто нимогай карусэльат укэ улмаш. Тыгэ рэдакциным да лудшо-шамычым ондалаш сай огыл.

Шукэртэ огыл ик дэткор ик кэчыштэ 5 сэрышым возэн да 5 конвэртэш оптэн колтэн. Тыгэ моло-шамычат ыштылыт. Ик конвэртэшак шуко сэрышым пыштэн колташ лиймэ годым посна-посна оптэн колтымын кўлэшыжэ йӧршынат укэ, тидэ рэдакцийлан уто роскот вэлэ лийэш.

Дэткор йолташ-шамыч, мэмнан тачысэ номырэш ончыктымо экшыкым шотыш налашда, тӧрлаташда кўлэш.

Йужо дэткор-шамыч, газэтыш мо нэргэн возаш, манын йодыт. Вигак каласаш кўлэш, нуно газэтым огыт луд, шкэ пионьэр отрьадыштын, школыштын пашаштым огыт шинчэ, илыш дэч шэнгэлан кодын кайат. Умлаш кўлэш: вэт газэтыш сэрашлан тэмэ школын, пионьэр отрьадын илышышт, пашашт гыч, шкэндан илышда гыч лэкшаш. Тачэ, эрла, арньа ончыч, тылзэ ончыч мо лийшашым шинчыман, мэмнан эл кӧргысӧ илышым палыман. Дэткор нинэ трэбованьэ-шамычым шукта гын вэлэ газэтлан сай качэстван матэриалым пуэн кэртэш.

МЭМНАН АДРЭС: Иошкар-Ола, Марий АССР, Совэт пӧрт, 25-шэ №-ан пӧлэм, „Йамдэ лий“ рэдакций.
Тэлэфон: Совэт пӧртын коммутаторжо, 82-шо №.

Ответственный редактор—К. А. ЛЭНСКИЙ

Упол. Марлита № А—147.

Иошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типографийжэ.